

Ключевые слова: глобализация, поликультурное образовательное пространство, толерантность, морально-этические ценностные ориентации, межкультурная толерантность, профессиональный медицинский дискурс.

The article contains the analysis of scientific literature concerning the problems of forming of value orientations of students of higher medical educational institutions. It also regards the questions of necessity of forming intercultural tolerance as an important part of professional formation of a future doctor`s personality.

Key words: globalization, multicultural educational environment, tolerance, moral and ethical values, intercultural tolerance, professional medical discourse.

Кардашевська Г. Е. – аспірант Луганського національного університету ім. Т.Шевченка (м. Луганськ, Україна)

Мовчан О. О. – викладач кафедри української та російської мов ДЗ «Луганський державний медичний університет» (м. Луганськ, Україна)

Рецензент - кандидат педагогічних наук, доцент Т.О. Скрябіна

УДК 378.015.31:7

ЕСТЕТИЧНІ ПОЧУТТЯ ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЙ КОМПОНЕНТ РОЗВИТКУ ДУХОВНОСТІ СТУДЕНТІВ

Г.Л. Кудінова

У статті розглядається проблема формування естетичних почуттів студентів в процесі їх духовного розвитку. Обґрунтовується суттєва роль естетичних почуттів у становленні духовності студентів та необхідність підвищення рівня виховання молоді у зв'язку з кризою духовності сучасного суспільства.

Ключові слова: духовність, душа, естетичні почуття, краса, почуття прекрасного, студенти, формування естетичних почуттів.

Питання розвитку духовності не є новим у наш час, але протягом років не тільки не втрачає актуальності, а набуває її все більше. На зламі століть людство опинилося сам на сам із кризою духовності і

замислилося над подальшим шляхом розвитку молоді: або у світ деградації та бездуховності, або у світ пошуку смислу життя та прагнення до прекрасного. В цих умовах питання розвитку духовності студентів набуває великої важливості, адже саме студентські роки є тим початком зрілого, повноцінного життя людини, що закладає наріжний камінь становлення майбутньої особистості.

Духовний розвиток особистості ґрунтується на вихованні моральних цінностей людини та формуванні тих життєвих пріоритетів, які б сприяли постійному саморозвитку людини. Одним з головних компонентів духовного виховання є виховання почуття краси, а саме формування естетичних почуттів у студентів. Розвинене та усвідомлене естетичне почуття здатне вдосконалити душу людини та відкрити для неї досі невідомі простори для духовного росту.

Теоретичні основи естетичного виховання розробляли О. Буров, Ю. Борев, М. Каган, Б. Неменський, Л. Столович, В. Разумний та ін. Питанням естетичного виховання студентів займалися А. Алексюк, В. Дряпіка, В. Кудін, А. Комарова, Г. Кутузова, М. Лещенко, С. Мельничук, О. Рудницька, Г. Падалка, О. Щолокова та ін. Проблеми духовного розвитку особистості розглядаються І. Бехом, С. Максименко, Г.П. Шевченко, П. Щербань, Ж. Юзвак та ін. Роль формування естетичних почуттів у становленні духовної особистості ще підлягає вивченню.

Мета статті – розглянути місце естетичних почуттів у духовному розвитку особистості студента і проаналізувати важливість формування естетичних почуттів у студентському віці.

Одним з головних завдань вищої школи є виховання людини, а саме формування цілісної особистості з багатограним глибоким внутрішнім світом. Саме студентський вік є найбільш відповідним періодом для закладення світогляду особистості, її життєвих принципів, цінностей, тому що в цьому віці молодь чи не вперше замислюється над пошуком свого місця в суспільстві, обирає життєві орієнтири та починає усвідомлювати себе як самостійну особистість. П.М. Якобсон відмічає, що «дуже важливо не пропустити у впливі на людину той період її розвитку, коли готовність до переживання почуття особливо велика. Цим можна створити серйозні передумови для подальшого емоційного розвитку людини як необхідного елементу його цілісного розвитку» [7, с. 173]. Тому педагогу необхідно делікатно скерувати процес пошуку

смислу життя у напрямку духовного становлення людини. Особиста духовність не може бути сформована ззовні, адже своїм витокom вона має внутрішній світ людини. Унаслідок суто індивідуальних особливостей розвитку, готовності до духовного росту та культивування певних моральних якостей кожен зрештою проходить свій власний неповторний шлях вибору орієнтирів, цінностей, моральних принципів та визначається із власними методами опору бездуховності та аморальності. Отже, завдання педагога полягає у забезпеченні підтримки та сприятливих умов для становлення особистості. Шлях переживання нових емоцій та набуття досвіду, у тому числі духовного, приведе молодих людей до переконання у необхідності постійного саморозвитку, прагнення до самовдосконалення, осягнення нових горизонтів та просторів життя.

П.М. Якобсон визначає естетичні почуття як переживання, що характеризується великою різноманітністю та виникає, коли людина сприймає навколишні явища та предмети, керуючись категоріями прекрасного [7, с. 220]. Таким чином, прекрасне є наріжним поняттям у визначенні естетичних почуттів. Отже, естетичний вплив на студента має починатись з його оточення – з естетичного оформлення середовища навчального закладу, з виховання звички завжди мати естетичний зовнішній вигляд, з формування прагнення зробити красивим те місце, де студент мешкає. Вміння бачити красу поруч з собою та намагання надати своєму оточенню більш привабливого вигляду виховує естетичні почуття та стає своєрідним трампліном для подальшого розвитку особистості, а саме до вміння бачити красу не тільки в навколишніх предметах, але й у вчинках та поведінці людей, а згодом у їх душах.

В процесі свого становлення особистість поступово набуває досвіду у різних сферах життя. Емоційний досвід, як і будь-який інший, повинен формуватися протягом певного часу, поволі стаючи базою подальшого духовного розвитку особистості. Поступово набуваючи глибини та якості, почуття людини стають не просто проявом емоцій, а допомагають вдосконалити душу, пізнати нові грані переживань, врешті краще пізнати саму себе.

У багатому емоційному світі людини психологи виділяють декілька рівнів емоційної розвиненості. С.Л. Рубінштейн зазначає три основних щаблі. До першого відносяться прості за своєю формою почуття задоволення чи незадоволення, пов'язані більшою мірою з

базовими потребами. Вони мають непередметний характер, що суттєво відрізняє їх від почуттів наступного вищого рівня, які викликаються конкретним предметом. Почуття другого рівня є характерними для більш високої форми організованості людини, адже вони усвідомлюються людиною та формують свідоме переживання дійсності. Та коли людина здатна виокремити та усвідомити предмет своїх почуттів, тобто диференціювати почуття в залежності від певної сфери, до якої вони відносяться, вона досягає найвищого рівня емоційної розвиненості. Саме до цього рівня відносяться естетичні, інтелектуальні та моральні почуття, тобто ті, що роблять людину особистістю та збагачують її внутрішній світ.

Високорозвинене осмислене естетичне почуття здатне вплинути на діяльність людини, спонукати її до переосмислення свого життя та забезпечити її духовний розвиток.

Хоча естетичні почуття є індивідуальними, вони поєднують у собі і духовний набуток людства, адже на самому початку вони формувалися на основі форм культури, що були предметом всезагальної небайдужості. Духовний досвід спочатку формується на основі навколишнього середовища, пізнаючи культуру людства, осмислюючи її та вбираючи весь досвід, набутий поколіннями. Культура людства поєднує образи, кожний з яких може емоційно зворушити людину, збагатити її естетичний досвід та перевести її з рівня суто емоційного реагування на рівень естетичного переживання.

В.С. Мовчан зазначає що, свідомість людини формувалася, «організуючись ідеєю гармонії», тобто естетичне начало було тим ключовим імпульсом, що допомогло еволюціонувати людській свідомості та набути естетичного змісту. Адже певне реагування на головні цінності людства закріпилося у свідомості людини протягом філогенезу та стало «основою духовного досвіду».

На думку В.С. Мовчана, естетичні почуття є безпосереднім емоційним переживанням певного ставлення до дійсності та закріплення цієї здатності у естетичній діяльності [2, с. 271]. Але естетичне почуття – це не просто небайдуже ставлення до чогось, адже в такому разі ми могли б ототожнити почуття з емоцією, почуття – це рефлексивне переживання, тобто розмірковування над своєю здатністю переживати певне ставлення до об'єкта.

Саме естетичне переживання разом з інтелектуальним осмисленням дійсності дає людині змогу сформувати повну картину світу та намітити подальші шляхи його освоєння та творчого зростання. Естетичні почуття творять образ предмета, взаємодіючи з якостями цього предмета, тим самим збагачуючи духовний досвід людини. Але крім утворення образу предмета, естетичні почуття складаються ще й з певних емоційних станів особистості, або пам'яті про них.

Посідаючи в структурі свідомості важливе місце, естетичні почуття відіграють важливу роль в житті людини, адже вони дають їй змогу виділити з безмірної кількості форм дійсності ті самі об'єкти, що зворушують її, викликають емоції, іншими словами не залишають байдужою. Саме таким чином людина взаємодіє зі світом навкруги та вдосконалює себе, набуваючи досвіду, що кожного разу поглиблюється. Водночас, завдяки своєму духовному досвіду, людина формує реальність навколо себе, об'єктивуючи предмети своєю свідомістю та своїми почуттями.

Глибоке переживання прекрасного розвиває душу, відкриває нові можливості розвитку. Саме тому естетичні почуття безпосередньо пов'язуються з розвитком духовності. В.В. Бичков зазначає, що «поняття духовної насолоди – показник того, що естетичне відношення мало місце». Він окреслює стан «духовної насолоди» як свідчення того, що людина досягла «одного з найвищих ступенів духовного стану, коли дух суб'єкта за допомогою естетичного духовно-матеріального досвіду достатньо повно звільняється від утилітарної сфери і піднімається до простору чистої духовності, досягає (в акті миттєвого осяяння, катарсису) стану сутнісного злиття з Богом...» [1, с.95].

Про те, що краса займає суттєве місце в житті кожної людини, свідчить її здатність торкатись душі буквально кожного, незалежно від усвідомлення цього. Краса є мірилом не тільки зовнішнього вигляду предметів, але й внутрішньої наповненості речей. Ми говоримо про красивий вчинок, про внутрішню красу людини, про красу моменту в житті, і у всіх цих випадках краса є тим, що дарує нам втіху, насолоду, гармонію. Те, що тішить наші очі, проникає в глибину душі і стає взірцем для нас. Тому дуже важливо прищепити людині почуття прекрасного, здатність бачити красу у дрібницях, в елементах свого оточення.

Людина, чуттєва до краси, не зможе душею прийняти зло, ненависть, насилля. «Краса, — писав В.О. Сухомлинський, — могутній засіб виховання чутливості душі. Це вершина, з якої ти можеш побачити те, чого без розуміння і почуття прекрасного, без захоплення і натхнення ніколи не побачиш. Краса — це яскраве світло, що осяває світ. При цьому світлі тобі відкривається істина, правда, добро; осяяний цим світлом, ти стаєш відданим і непримиренним. Краса вчить розпізнавати зло і боротися з ним. Я б назвав красу гімнастикою душі — вона виправляє наш дух, нашу совість, наші почуття і переконання. Краса — це дзеркало, в якому ти бачиш сам себе і завдяки йому так чи інакше ставишся сам до себе» [5, с. 167].

Формування почуття прекрасного є одним з головних компонентів розвитку духовності людини. Сьогоднішня криза духовності суспільства ставить перед педагогами завдання скерувати студентів у напрямку постійного самовдосконалення і розвитку. Поширюючи свій світогляд, формуючи своє ставлення до тих чи інших проявів дійсності, людина здатна розвиватись. І лише завдяки особистому розвитку людини її духовний досвід може набути індивідуальних рис. Найактивніше становлення особистості відбувається у студентському віці, саме тому для педагога важливо використати цей час для того, щоб допомогти студентам набути моральних принципів та вірно розставити життєві пріоритети. Формування естетичних почуттів відіграє важливу роль в цьому процесі, адже привчає людей до краси в повсякденному житті та спонукає керуватись почуттям прекрасного у своїх вчинках.

Література

1. Бычков В.В. Постнеклассическая эстетика: К вопросу о формировании современного эстетического знания // Филос. журн. – 2008. - № 1. – С. 90–108
2. Мовчан В.С. Эстетика: Навч. Посіб. – К.: Знання, 2011. – 527 с.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб: Питер, 2000. – 720 с.
4. Сатарова Л.А. Формирование духовной культуры учащихся средствами изобразительного искусства. / Л.А. Сатарова // Педагогика. – 2004. - № 5. – С. 46 – 50.
5. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину/ В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5 т. – К.: Рад. школа, 1976 – Т.2. – С. 149 – 416.
6. Шевченко Г.П. Система духовно-нравственного развития учащейся молодежи Украины./ Г.П. Шевченко // Педагогика. – 2008. - № 9. – С. 114 – 120.

7. Якобсон П.М. Психология чувств. – М.: Изд-во Моск.ун-та, 1980. – 383 с.

В статье рассматривается проблема формирования эстетических чувств у студентов в процессе их духовного развития. Обосновывается значимая роль эстетических чувств в становлении духовности студентов и необходимость повышения уровня воспитания молодежи в связи с кризисом духовности в современном обществе.

Ключевые слова: *духовность, душа, красота, студенты, формирование эстетических чувств, чувство прекрасного, эстетические чувства.*

The article is devoted to the problem of the forming of students' aesthetic feelings in the process of their spiritual development. The significant role of aesthetic feelings in the establishment of students' spirituality is grounded and the necessity of higher level of youth education due to the crisis of spirituality in modern society is proved.

Key words: *spirituality, soul, beauty, aesthetic feelings, the feeling for the beautiful, students, the forming of aesthetic feelings.*

Кудінова Г.Л. – аспірантка кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля (м. Луганськ, Україна)

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Т.Л. Антоненко

УДК 008:159.922

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

І.А. Луговська

У статті висвітлено результати аналізу досліджень, здійснених ученими та практиками за останні десятиліття з проблематики формування інформаційної культури як складової розвитку особистості.

Ключові слова: *інформація, культура, інформаційна культура, інформаційна діяльність.*

В умовах впровадження сучасних інформаційних технологій, зростання ролі інформації в освітньому і науковому процесах проблема